

ЛІТЕРАТУРА:

1. Послання Президента України до Верховної Ради України від 30.04.2002 року “Європейський вибір. Концептуальні засади економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 року”. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02>. (дата звернення 30.03.2019).
2. Копенгагенські критерії членства в Європейському союзі (інформаційно-аналітична довідка). URL:<https://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774>. (дата звернення 30.03.2019).
3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 01 березня 1998 року URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012. (дата звернення 30.03.2019).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 року. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011. (дата звернення 30.03.2019).
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України” : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. *Офіційний вісник України*. 2015 р. № 43. С.14.
6. Про Національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст.241.
7. Про парламентський контроль за дотриманням положень законів в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів : проект Закону України від 09.01.2019 р. № 9462. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65317. (дата звернення 01.04.2019).

О. В. Макарова
доцент кафедри теорії та історії держави і права
НПУ імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук, доцент
А. О. Денисюк
студентка 2 курсу освітнього ступеня “магістр”
факультету політології та права НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Питання, пов’язані з захистом прав людини в частині гарантування недоторканості її приватного життя не є новими для сучасної правової науки. Під “захистом даних” (data protection) розуміють будь-які правові, організаційні, технічні (технологічні, криптографічні, програмні) засоби щодо захисту інформації персонального змісту [1, с. 2].

Формування європейських правових стандартів захисту персональних даних відбувалося завдяки діяльності Ради Європи та Європейського Союзу. Завдяки їх напрацюванням, було закладено основи правової регламентації персональних даних, їх обробки, захисту та зберігання.

Державам європейського континенту відомі два базові підходи до формування національного законодавства про захист персональних даних:

– прийняття одного базового закону про захист персональних даних, який регулюватиме суспільні відносини, пов'язані з персональними даними;

– прийняття спеціальних законів для кожного виду посягань на персональні дані, або для кожної сфери діяльності, яка є потенційним джерелом загрози та порушень [2, с. 34].

Одним із основних напрямів діяльності Європейського Союзу у сфері захисту персональних даних є здійснення контролю над відповідністю процесів обробки персональних даних, що здійснюється як на рівні наддержавних органів Європейського Союзу, так і державних (муніципальних) установ, приватних структур, вимог законодавства Європейського Союзу. На території Європейського союзу на сьогоднішній день створено досить розгалужений інституційний механізм із захисту персональних даних як на наддержавному рівні, так і безпосередньо в державах-членах ЄС [3, с. 150].

Основними напрацюваннями Ради Європи у сфері захисту персональних даних є: Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних [4]; Конвенція про кіберзлочинність [5]; Рекомендація № R(87)15 Комітету Міністрів державам-членам, що регулює використання персональних даних у секторі поліції [6].

Правові стандарти захисту персональних даних Європейського союзу закріплені в таких нормативно-правових актах: Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради “Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних” [7]; Рамкове рішення Ради ЄС № 2008/977/ЈНА про захист персональних даних, що обробляються в рамках поліцейського та судового співробітництва у кримінальних справах [8]; Загальний регламент про захист даних.

Так, у ст. 17 Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права 1966 р. закріплено: “Ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання чи таких посягань” [9].

28 січня 1981 року було прийнято Конвенцію № 108 Ради Європи “Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних” [4], яка ввібрала всі основні моменти та положення судових практик Європейського суду з прав людини у сфері захисту персональних даних.

Згодом було прийнято Додатковий протокол до цього міжнародного документа, який деталізував положення Конвенції в частині, що стосується транскордонної передачі даних, та містив нові положення щодо необхідності створення Сторонами Конвенції наглядового органу, який би здійснював контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних [5].

Положення Конвенції Ради Європи “Про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних” [4] поширюються на будь-які процеси обробки даних, що здійснюється як у приватному, так і в державному секторах, зокрема, на обробку персональних даних судовими і правоохоронними органами.

Окрім того, після прийняття зазначеної Конвенції, Комітетом міністрів Ради Європи активно проводився великий обсяг роботи, щодо трактування порядку застосування положень документу, в секторах, де здійснюється обробка найбільш чутливих персональних даних. Відповідно до цієї мети, Комітет міністрів прийняли низку рекомендацій, які доповнюють, уточнюють та усучаснюють Конвенцію Ради Європи “Про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних”.

Однією з найвпливовіших міжнародних угод, що регулює питання боротьби з правопорушеннями, які вчиняються із використанням інформаційно-комунікаційних мереж (зокрема мережі Інтернет), комп’ютерів, засобів зв’язку тощо, є Конвенція про кіберзлочинність, прийнята в Будапешті 23 листопада 2001 р. Зокрема, Конвенцією пропонується розмежування кіберзлочинів залежно від об’єкта правовідносин.

Окрім того, здійснення поліцією та органами кримінального судочинства своїх функцій часто вимагає обробки персональних даних, яка може істотно впливати на відповідних осіб і пов’язаної з певними обмеженнями права приватність. Це зумовлює особливу необхідність чіткого визначення правил захисту персональних даних, зокрема припустимих обмежень, виходячи з потреб правоохоронної діяльності. З цією метою Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи Rec (87) 15 державам-членам, що регулює використання персональних даних у секторі поліції [6] надає поради договірним сторонам Конвенції Ради Європи “Про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних” [4] як застосовувати, визначені нею принципи, в контексті обробки персональних даних поліцейськими органами.

Першим документом і основним інструментом права ЄС у царині захисту персональних даних стала Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради “Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних” [7] від 24 жовтня 1995 р. (далі – Директива).

Директива є ключовим документом у системі захисту персональних даних держав-членів Європейського Союзу, який є орієнтиром розвитку економічної, політичної та правової системи. Варто зауважити, що Закон України “Про захист персональних даних” [11] базується в основному на положеннях Директиви [7].

Для врегулювання специфіки захисту персональних даних у діяльності поліції Радою ЄС прийняте Рамкове рішення № 2008/977/JHA про захист персональних даних, що обробляються в рамках поліцейського та судового співробітництва у кримінальних справах. Його спрямовано на забезпечення захисту персональних даних фізичних осіб при їх обробці з метою запобігання, розслідування, виявлення і переслідування кримінального правопорушення або виконання кримінального покарання [8].

Загальний регламент про захист даних (англ. General Data Protection Regulation, GDPR; Regulation (EU) 2016/679) оновлює та модернізує принципи, закріплені в Директиві 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради “Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних”, щоб гарантувати права на приватність. Він дає громадянам Європейського союзу більше прав щодо того, як використовується їхня особиста інформація.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновки, що передовими стандартами з питань захисту персональних даних є Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради “Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних”, яку з 25 травня 2018 року доповнив Регламент про захист персональних даних (ЄС) 2016/679. Незважаючи на те, що Регламент не є частиною українського законодавства, все ж, його положення, в деяких випадках, можуть бути обов’язковими для українських компаній.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельник К. С. Удосконалення нормативно-правового регулювання захисту персональних даних в Україні / К.С. Мельник // *Правова інформатика*. – № 1 (41). – 2014. – С. 30-44.
2. Брижко В. М. Захист персональних даних: реалії та практика сучасності / В. М. Брижко // *Інформація і право*. – № 3 (9). – 2013. – С. 31-49.
3. Волосецький В. О. Іноземний досвід правового регулювання захисту персональних даних В. О. Волосецький // *Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”* // 2016. – № 12.
4. Конвенція про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних: Конвенція від 28 січня 1981 // *Офіційний вісник України*. – 2011. – № 1. – Ст. 85.
5. Конвенція про кіберзлочинність: Конвенція від 23 листопада 2001 // *Офіційний вісник України*. – 2007. – № 65. – Ст. 2535.
6. Рекомендація № R(87)15 Комітету Міністрів державам-членам, що регулює використання персональних даних у секторі поліції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cyberpeace.org.ua/files/rekomendacia_km_radi_evropi_sodo_vikoristanna_personal_nih_da_nih_sektori_policii.pdf.
7. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради “Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних”: Директива від 24 жовтня 1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242.
8. Рамкове рішення № 2008/977/ЖНА про захист персональних даних, що обробляються в рамках поліцейського та судового співробітництва у кримінальних справах // *Правова інформатика*. – 2010. – № 25. – Ст. 30.
9. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 // *Юридична енциклопедія* : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] – Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. – Т. 3 : К – М. – С 792.
10. Бем М. В, Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти : науково-практичний посібник. – Київ : К.І.С., 2015. – С. 220.
11. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297–VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2010. – № 34. – Ст. 481.